

Analysis of International Labor Rules and Standards in the Fishing Sector with an Emphasis on the Rights of Workers Working in the Fishing Sector

Mahla Fathi¹, Farhad Talaie²✉

Abstract

Field and Aims: One of the occupations that the International Labor Organization (ILO) has specially deal with, due to its importance and frequency, is fishing. Many countries have not yet particularly addressed the dimensions of this issue; such as the difficulty of working in this profession, low wages and various dangers that always threaten fishermen; and this has caused fishermen to experience a lot of discrimination compared to other jobs.

Method: In this research, descriptive-analytical method has been used and library method has been utilized as the method of collecting information.

Finding and Conclusion: The International Labor Organization, as a leading organization for the protection of workers' rights, has codified and developed several laws to protect the rights of fishermen. The Convention (No. 188) and The Recommendation (No. 199) are among the most important documents of the International Labor Organization in the field of work in the fishing sector. The main purpose of these documents is to provide conditions so that fishermen can benefit from job security along with other workers and have the possibility of concluding fair work contracts, considering the difficulty of working at sea. Convention 188 provides a set of minimum requirements and standards. However, many countries are unable to fulfill these minimum requirements and standards. Providing technical and financial assistance is one of the main ways to help such countries. But it should always be kept in mind that the most important step to improve the rights of fishermen is to increase their awareness about their rights.

Keywords: "Decent Work", "Workers' Rights", "International Labour Rules and Standards", "Work in the Fishing Sector", "ILO Convention 188", "ILO Recommendation 199".

*Citation (APA): Fathi, M., Talaie, F. (2023). Analysis of International Labor Rules and Standards in the Fishing Sector with an Emphasis on the Rights of Workers Working in the Fishing Sector. *International Legal Research*, 16(61), 69-90.

https://alr.ctb.iau.ir/article_707554.html?lang=en

1. LLM in International Law, Shiraz University, Iran. Email: mahlafathi1722@gmail.com

2. Associate Professor of the Department. of International Law, Shiraz University, Iran. (Author). Email: dr_farhad_talaie@yahoo.com

Introduction

One of the occupations which the International Labor Organization (ILO), due to its importance and frequency, has specialized in is fishing. Many countries have not specifically addressed issues related to fishing; such as the difficulty of working in this profession, low wages and various dangers which always threaten fishermen. This has made fishermen to experience a lot of discrimination compared to other jobs.

With the aim of eliminating these discriminations and guaranteeing the rights of fishermen workers, the ILO has accepted the international labor standards. International labor standards are rules and regulations developed and approved by members of the ILO in the form of international labor conventions and recommendations. Although due to various reasons, including the difficulty of monitoring employers at sea, the unwillingness of governments to allocate support facilities, and the lack of sufficient training for fishermen international labor standards in the fishing sector, compared to other jobs, have, unfortunately, developed with some delay, the implementation of these standards can play a significant role in improving the rights of fishermen workers.

In this context this paper, using the descriptive-analytical method, attempts to answer the following questions: what rules have been accepted to protect the rights of fishermen in the framework of international labor standards, and to what extent these rules have been effective?

The ILO has been working for years to compile a comprehensive guide of standard principles and rights in support of workers working in the fishing sector. Several conventions and recommendations have been developed and approved during the work of this organization to protect the rights of fishermen. Among these documents, Convention No. 112 (because it is considered the first convention of the ILO in this field) and Convention No. 114 (due to the importance of the labor agreement in equalization of the rights of fishing sector workers with other workers) have been investigated in this paper. Their strengths and weaknesses have also been investigated.

The effect of these documents on maintaining the rights of fishermen is noteworthy. However, none of them succeeds in providing standards that cover all aspects of work in the fishing sector. This situation has improved with the approval of Convention No. 188 and Recommendation No., 199 in the fishing sector. These documents have tried to provide adequate support to these workers by addressing all aspects of work in the fishing sector. For example, Convention No. 188 covers such matters as minimum working conditions in fishing vessels, service conditions, accommodation and food, occupational safety, and medical care.

Using the analytical - descriptive method, this paper specifically examines and analyzes the dimensions of Convention No. 188 and the various challenges faced by the ILO in the process of establishing and monitoring its implementation. This convention provides a set of minimum conditions and standards to ensure the rights of fishing workers. However, many member countries of this convention have so far been unable to fulfill these minimums. Providing technical and financial assistance is one of the main ways to help such countries. But it should always be kept in mind that the most important step to improve the rights of fishermen is to increase their awareness about their rights. Also, in order to achieve the goals of the convention, governments and owners of fishing vessels must pay enough attention to comply with its principles.

In addition, it should be noted that the criteria for the realization of decent work for fishermen should be applied and implemented by the governments. Decent work

means work that is productive with fair income, and guarantees security in the workplace, social support for families, the possibility of individual and social growth, the freedom of people to express their concerns, the possibility of participation in decision-making, and equality of opportunity and treatment for all men and women. Decent work is not only the realization of minimum rights and facilities and the absence of behavioral abuses, but it also means a productive work with a fair income that provides the possibility of personal and social growth for individuals and their families.

Conclusion

Despite the fact that Convention No. 188 is the most complete document in guaranteeing the rights of fishermen, considering the extent of the needs of this group of workers, there is still a long way to achieve decent working conditions for them. In addition, the existing standards are not observed by a number of governments because these governments have not yet ratified the convention due to their own internal laws and political conditions.

Accordingly, in order to guarantee the rights of fishermen workers more strongly, more governments should join Convention No. 188. In addition, the effectiveness of the convention and improving the quality of livelihood of fishermen depends on the efforts of the governments to fully implement the provisions of the convention. Efforts should be made to strengthen the guarantees for full implementation of this convention, especially in the framework of the ILO. The ILO always considers increase of fishermen's their awareness about their rights as the most important step in improvement of improve their rights. If fishermen are aware of their rights, they can largely avoid violations of their rights by governments and fishing vessel owners and pursue their rights they are entitled to with legal awareness through legal solutions. Thus, awareness of the standards contained in Convention No. 188 and the implementation of these standards is one of the most effective ways to protect the rights of workers working in the fishing sector.

Finally, it seems that the conventions of the ILO have had a positive role in increasing the attention of governments to the fishing sector. Considering the improvement of the rights of fishermen workers and increase of their income and the growing satisfaction of the ILO regarding the performance of the governments, it is anticipated that the existing international standards will have the necessary efficiency.

تحلیل قواعد و استانداردهای بین المللی کار در بخش ماهیگیری با تأکید بر حقوق کارگران شاغل در بخش ماهیگیری

مهلا فتحی^۱، فرهاد طلایی^۲

چکیده

زمینه و هدف: یکی از مشاغلی که سازمان بین المللی کار با توجه به اهمیت و فراوانی آن، به طور تخصصی بدان پرداخته، شغل ماهیگیری می باشد. بسیاری از کشورها تا به حال به طور خاص به ابعاد این مسئله، همچون دشواری فعالیت در این حرفه، دستمزد پایین و خطرات گوناگونی که همواره ماهیگیران را تهدید می کند، نپرداخته اند و این باعث شده تا ماهیگیران به نسبت سایر مشاغل تبعیض های فراوانی را تجربه کنند.

روش: در این پژوهش، از روش توصیفی - تحلیلی استفاده و روش کتابخانه ای به عنوان روش گردآوری داده ها و اطلاعات برگزیده شده است.

یافته ها و نتایج: سازمان بین المللی کار (ILO) به عنوان نهادی پیشرو در جهت حمایت از حقوق کارگران، قوانین متعددی را جهت حمایت از حقوق ماهیگیران تدوین کرده است. کنوانسیون (شماره ۱۸۸) و توصیه نامه (شماره ۱۹۹) از مهمترین مصوبات سازمان بین المللی کار در حیطه کار در بخش ماهیگیری می باشند. هدف اصلی این اسناد، فراهم کردن شرایطی است تا ماهیگیران بتوانند هم راستا با سایر کارگران از امنیت شغلی بهره مند گردند و امکان انعقاد قراردادهای کاری منصفانه، با توجه به سختی و خطرات کار در دریا را داشته باشند. کنوانسیون ۱۸۸ مجموعه ای از حداقل شرایط و استانداردها را ارائه می کند. با این وجود، بسیاری از کشورها از تحقق این حداقل های ارائه شده هم عاجزند. ارائه کمک های فنی و مالی یکی از راهکارهای اصلی برای کمک به چنین کشورهایی است؛ اما همواره باید در نظر داشت که مهمترین گام برای ارتقاء حقوق ماهیگیران، افزایش آگاهی آنان در مورد حقوق خود می باشد.

کلیدواژه ها: «کار شایسته»، «حقوق کارگران»، «قواعد و استانداردهای بین المللی کار»، «کار در بخش ماهیگیری»، «کنوانسیون ۱۸۸ سازمان بین المللی کار»، «توصیه نامه ۱۹۹ سازمان بین المللی کار».

* استناددهی (APA): فتحی، مهلا؛ طلایی، فرهاد. (۱۴۰۲). تحلیل قواعد و استانداردهای بین المللی کار در بخش ماهیگیری با تأکید بر حقوق کارگران شاغل در بخش ماهیگیری. *تحقیقات حقوقی بین المللی*، ۱۶(۶۱)، ۹۰-۶۹.

https://alr.ctb.iau.ir/article_707554.html

۱. دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

رایانامه: mahlafathi1722@gmail.com

۲. دانشیار گروه حقوق بین الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. (نویسنده مسئول).

رایانامه: dr_farhad_talaie@yahoo.com

مقدمه

یکی از مشاغل که سازمان بین‌المللی کار (ILO)^۱ با توجه به اهمیت و فراوانی آن، به طور تخصصی بدان پرداخته، شغل ماهیگیری می‌باشد. این حرفه همچون سایر مشاغل با مرور زمان و استفاده از دانش و صنعت نوین، ابعاد گسترده‌تری به خود گرفته است؛ به گونه‌ای که در کنار قایق‌ها و کشتی‌های کوچک ماهیگیری با چند نفر خدمه محدود، امروزه کشتی‌های بزرگ ماهیگیری با ظرفیت صید بالا و با کارگران بیشتر به صید ماهی می‌پردازند. اشتغال به ماهیگیری ممکن است باعث دوری از خانه و خانواده برای هفته‌ها گردد و خطر آسیب‌دیدگی‌های گوناگون و حتی غرق شدن در دریا را به همراه داشته باشد.

سازمان بین‌المللی کار به عنوان نهادی پیشرو در جهت حمایت از حقوق کارگران، قوانین متعددی را جهت حمایت از حقوق ماهیگیران تدوین کرده است. استانداردهای بین‌المللی کار قواعد و مقرراتی هستند که توسط اعضای سازمان بین‌المللی کار در قالب کنوانسیون^۲‌ها و توصیه‌نامه^۳‌های بین‌المللی کار تدوین و تصویب شده‌اند. به دلایل گوناگون از جمله سختی نظارت بر کارفرمایان در دریا، عدم رغبت دولت‌ها برای تخصیص تسهیلات حمایتی و نبود آموزش کافی برای ماهیگیران، متأسفانه استانداردهای بین‌المللی کار در بخش ماهیگیری در مقایسه با سایر مشاغل دیرتر توسعه پیدا نموده است.

کنوانسیون‌ها و توصیه‌نامه‌های متعددی در طی حیات این سازمان برای حمایت از حقوق ماهیگیران تدوین و تصویب شده‌اند؛ از این بین، کنوانسیون ۱۱۲^۴ به دلیل اینکه نخستین کنوانسیون سازمان بین‌المللی کار در این زمینه به شمار می‌رود و کنوانسیون ۱۱۴^۵ به دلیل اهمیتی که توافقنامه کاری در یکسان‌سازی حقوق کارگران بخش ماهیگیری با سایر کارگران ایفاء نموده، در این پژوهش بررسی شده‌اند. تأثیر هر یک از این اسناد در حفظ حقوق ماهیگیران مهم و حایز اهمیت می‌باشد، اما هیچ کدام از آن‌ها موفق به ارائه‌ی استانداردهایی که همه‌ی ابعاد کار در این بخش را دربرگیرد، نمی‌گردد.

تلاش شده است تا این مشکل با تدوین کنوانسیون ۱۸۸^۶ و توصیه‌نامه ۱۹۹^۷ کار در بخش ماهیگیری مرتفع گردد. کنوانسیون و توصیه‌نامه اخیر تلاش نموده‌اند تا با پرداختن به همه‌ی جوانب کار در بخش ماهیگیری، حمایت کافی از این کارگران به عمل بیاورند. کنوانسیون ۱۸۸ مواردی همچون حداقل شرایط کار در کشتی‌های ماهیگیری، شرایط خدمت، محل اقامت و غذا، ایمنی شغلی، مراقبت‌های پزشکی و... را تحت پوشش خود قرار می‌دهد. تأکید این کنوانسیون بر روی

1. International Labour Organization (ILO)
2. Convention
3. Recommendation
4. Minimum Age (Fishermen) Convention, 1959 (No. 112)
5. Fishermen's Articles of Agreement Convention, 1959 (No. 114)
6. Work in Fishing Convention, 2007 (No. 188)
7. Work in Fishing Recommendation, 2007 (No. 199)

حداقل‌ها و با توجه به انعطاف‌پذیری زیادی که به دولت‌ها برای تصویب و اجرای آن ارائه داده است، این پرسش را به وجود می‌آورد که آیا این اسناد می‌توانند حمایت مناسبی از حقوق ماهیگیران به عمل بیاورند و شرایط کار شایسته را برای ماهیگیران در کشورهای مختلف فراهم آورند یا خیر؟

۲. تاریخچه حمایت از حقوق ماهیگیران

نهادهای گوناگونی همچون سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد^۱ (FAO) یا سازمان بین‌المللی دریانوردی^۲ (IMO) به واسطه تأثیر و ارتباطی که بخش شیلات با آن‌ها دارد، سعی کرده‌اند تا با وضع برخی مقررات و استانداردها، فعالیت در حرفه‌ی ماهیگیری را سامان بخشند، اما عمده استانداردهای وضع‌شده در رابطه با میزان صید یا وضعیت کشتی ماهیگیری بوده است و به حقوق خدمه و کارگرانی که در کشتی‌های ماهیگیری مشغول به کار هستند، توجه نشده است. در اینجا، ILO به عنوان نهادی که متصدی قانون‌گذاری و وضع استانداردهای بین‌المللی برای مشاغل گوناگون و حمایت از کارگران فارغ از حیطه شغلی آن‌ها می‌باشد، وارد عرصه می‌گردد (مارینا کاسپین، ۱۳۹۶).

استانداردهای وضع‌شده این سازمان به طور خاص برای قانونمند کردن ماهیگیری تجاری تدوین شده‌اند. بر اساس تعریف بند (الف) ماده ۱ کنوانسیون ۱۸۸، ماهیگیری تجاری به معنای کلیه عملیات «ماهیگیری از جمله عملیات ماهیگیری در رودخانه‌ها، دریاچه‌ها یا کانال‌ها است که ماهیگیری معیشتی و ماهیگیری تفریحی از آن مستثنی می‌شود»؛ بند (ه) همین ماده «صیاد» را فردی می‌داند که در کشتی ماهیگیری استخدام شده است، فارغ از اینکه در آن کشتی به ماهیگیری بپردازد یا مشغول به سایر فعالیت‌ها در کشتی گردد.

قدیمی‌ترین کنوانسیون وضع‌شده که به کار در بخش ماهیگیری هم ارتباط پیدا می‌کند، کنوانسیون محدودیت ساعات کاری است که در سال ۱۹۲۰، یکسال بعد از ایجاد سازمان بین‌المللی کار برقرار گردید. کنوانسیون‌های تصویب‌شده تا قبل از سال ۲۰۰۷ مواردی همچون حداقل سن، آزمایشات پزشکی، مفاد قرارداد، امکانات سکونتی، گواهی صلاحیت و توصیه‌هایی در ارتباط با آموزش‌های حین خدمت و ساعات کاری را در بر می‌گیرند؛ اما قلمرو این استانداردهای محدود بوده و در عمل، افرادی را که در بخش سنتی و در شناورهای کوچک صید مشغول فعالیت بودند، شامل نمی‌گردید (پایگاه اطلاع‌رسانی شیلات ایران، ۱۴۰۰).

از تصویب نخستین کنوانسیون‌های ILO در زمینه ماهیگیری زمان زیادی سپری شده بود، اما در عین حال رغبت کشورها به تأیید و تصویب این مقررات در سطح پایینی قرار داشت. مهم‌تر

1. Food and Agriculture Organization (FAO)
2. International Maritime Organization (IMO)

اینکه مقررات پیشین با توجه به ماهیت در حال تحول فعالیت صید در دنیا چندان متناسب با شرایط به نظر نمی‌رسید و نیازمند تحول و به‌روزرسانی بود. بنابراین، ILO در مارس ۲۰۰۲، دویست و هشتاد و سومین نشست مجمع عمومی سازمان بین‌المللی کار تصمیم گرفت تا در کنفرانس بین‌المللی کار موضوعی را تحت عنوان «استانداردهای جامع-کنوانسیون تکمیلی در ارتباط با کار در بخش ماهیگیری» در دستور کار نشست بعدی قرار دهد.

استانداردهای جدید می‌بایست قوانین قبلی ILO از جمله: کنوانسیون حداقل سن (ماهیگیران)، ۱۹۵۹ (شماره ۱۱۲)، کنوانسیون معاینات پزشکی (ماهیگیران)، ۱۹۵۹ (شماره ۱۱۳)، کنوانسیون مواد توافقنامه ماهیگیران، ۱۹۵۹ (شماره ۱۱۴) و کنوانسیون اسکان خدمه (ماهیگیران)، ۱۹۶۶ (شماره ۱۲۶)^۱ را بررسی و اصلاح نمایند. تدوین استانداردهای جدید تا سال ۲۰۰۷ طول کشید، اما در نهایت در این سال، کنوانسیون ۱۸۸ و سال بعد، توصیه‌نامه ۱۹۹ تصویب گردیدند که با توجه به گستردگی نیاز ماهیگیران، به آن نیاز مبرمی احساس می‌شد.

۳. مفهوم کار شایسته

استانداردهای بین‌المللی کار ناشی از نگرانی فزاینده بین‌المللی است مبنی بر اینکه باید در مورد یک موضوع خاص همانند حمایت از بارداری زنان شاغل یا تضمین شرایط کار ایمن برای کارگران شاغل در بخش ماهیگیری اقدامی صورت بگیرد. این استانداردها قواعد حقوقی می‌باشند که در اسناد قانونی گنجانده می‌شوند. این اسناد توسط اعضاء سازمان بین‌المللی کار (دولت‌ها، کارفرمایان و کارگران) تدوین شده‌اند و اصول و حقوق اساسی در کار را تعیین می‌کنند. این اسناد یا به صورت کنوانسیون‌ها می‌باشند که معاهده بین‌المللی الزام‌آور محسوب می‌شوند و می‌توانند توسط کشورهای عضو به تصویب برسند یا توصیه‌نامه‌هایی هستند که به صورت دستورالعمل‌های غیرالزام‌آور عمل می‌کنند (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۱۹: ۱۸).

هدف از وضع استانداردها و قواعد بین‌المللی گوناگون برای ماهیگیران و دریانوردان، ایجاد شرایطی است تا در بستر آن زمینه برای «کار شایسته»^۲ تمامی افراد فراهم گردد. منظور از کار شایسته، کاری است که مولد می‌باشد و درآمد عادلانه، امنیت در محیط کار، حمایت اجتماعی برای خانواده‌ها، امکان رشد فردی و اجتماعی، آزادی افراد برای بیان نگرانی‌های خود، امکان مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها، و برابری در فرصت و رفتار برای همه‌ی زنان و مردان را تضمین می‌کند (آلخاندرو،^۳ ۲۰۲۲: ۲).

1. The Work in Fishing Convention Revises: The Minimum Age (Fisherman) Convention, 1959 (No. 112); The Medical Examination (Fisherman) Convention, 1959 (No. 113); The Fishermen's Articles of Agreement Convention, 1959 (No. 114); and The Accommodation of Crews (Fishermen) Convention, 1966 (No. 126)

2. Decent work

3. Alejandro

به این ترتیب، کار شایسته تنها تحقق حداقل حقوق امکانات و فقدان سوءاستفاده‌های شدید همانند کار اجباری نمی‌باشد، هرچند که نیل به این امور مطمئناً بسیار مهم است؛ بلکه مفهومی است بسیار گسترده‌تر. مفهوم کار شایسته اولین بار در سال ۱۹۹۹ توسط مدیرکل سابق^۱ ILO پیشنهاد شد و بر برنامه کار شایسته آژانس برای دهه‌های آینده تأثیر گذاشت، اما منشاء آن را می‌توان در فعالیت طولانی‌مدت ILO از زمان تأسیس آن در ۱۹۱۹ جستجو کرد. این مفهوم در موافقتنامه‌های بین‌المللی حقوق بشر مانند اعلامیه ۱۹۴۴ فیلادلفیا^۲، اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸^۳ (UDHR) و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی^۴ ۱۹۶۶ (ICESCR)، هم ذکر شده است (مک ناتون^۵، ۲۰۱۱: ۱۸).

دستور کار کار شایسته^۶ (DWA)، که از طریق آن سازمان بین‌المللی کار، کار شایسته را تعریف می‌کند، شامل چهار رکن مرتبط با یکدیگر است: (۱) ترویج اشتغال کامل و مولد که آزادانه انتخاب می‌شود، (۲) تمرکز مجدد بر حقوق در محل کار از طریق تعیین استانداردها، (۳) گسترش حمایت‌های اجتماعی برای کارگران، و (۴) ترویج گفت‌وگوی اجتماعی در تمام سطوح جامعه (یعنی بین کارفرمایان، کارگران و دولت‌ها). این ارکان مبنایی برای مقایسه کفایت یا عدم کفایت استانداردهای موجود در حمایت از حقوق ماهیگیران به شمار می‌روند (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۱۳: ۱۰).

ارزیابی و ترویج کار شایسته در بخش غذاهای دریایی مستلزم زمینه‌سازی برای تحقق موارد فوق می‌باشد؛ به عنوان مثال، «کار مولد» به این معنی است که کارگران درآمد کافی برای حمایت از خانواده خود را بدست می‌آورند، یعنی درآمدی که بالاتر از نرخ فقر و حداقل دستمزد قانونی قرار می‌گیرد؛ چرا که ممکن است حتی حداقل دستمزدهای قانونی هم نتواند استانداردهای زندگی مناسبی را برای ماهیگیران ایجاد کند (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۱۳: ۲۳).

کنوانسیون ILO در مورد کار در ماهیگیری C188 جامع‌ترین و گسترده‌ترین سند برای کار در ماهیگیری است. توصیه‌های موجود در این سند مجموعه وسیعی از نگرانی‌ها را در برمی‌گیرد. حداقل سن، معاینه پزشکی پیش از عزیمت، ساعات استراحت، الزامات لیست خدمه، قراردادهای کاری ماهیگیران، بازگشت به کشور، دستمزد، اسکان و غذا، مراقبت‌های پزشکی، ایمنی و بهداشت شغلی، تأمین اجتماعی همگی مواردی هستند که در این سند به آن‌ها پرداخته شده است (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۰۷: کنوانسیون ۱۸۸).

1. Juan Somavía
2. The 1944 Declaration of Philadelphia
3. The 1948 Universal Declaration of Human Rights (UDHR)
4. The 1966 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)
5. MacNaughton
6. Decent Work Agenda (DWA)

کنوانسیون ۱۸۸ کارگران رسمی و غیررسمی، ماهیگیری تجاری در مقیاس کوچک یا بزرگ را تحت پوشش قرار می‌دهد. اگرچه تعداد کمی از کشورها این کنوانسیون را تصویب کرده‌اند و اجرای آن محدود است، اما کنوانسیون ۱۸۸ مجموعه‌ای از حداقل شرایط را ارائه می‌کند که باید در تلاش برای کار شایسته در ماهیگیری رعایت شوند. بنابراین، کنوانسیون ۱۸۸ نقطه شروع خوبی برای بررسی و شناسایی مسائل کارگری در این بخش است و راه‌هایی برای فراتر رفتن از حداقل الزامات ارائه می‌کند (مک ناتون^۱، ۲۰۱۱: ۲).

بررسی اسناد سازمان بین‌المللی کار در بخش ماهیگیری، مخصوصاً کنوانسیون ۱۸۸ نشان می‌دهد که تلاش به نسبت مناسبی برای حفظ حقوق کارگران شاغل در بخش ماهیگیری صورت گرفته است. به نظر می‌رسد که قواعد تدوین شده در این حوزه از کفایت مناسب برخوردار هستند و می‌توانند حقوق کارگران بخش ماهیگیری را در ابعاد مختلف تضمین نمایند. اما باید توجه داشت که روند تحقق این قواعد از بالقوه به بالفعل مستلزم اهتمام هر دولتی در سرزمینش می‌باشد. تصویب کنوانسیون به تهنایی در حالی که هیچ تلاشی برای اجرای آن در دستگاه دولتی و خصوصی یک کشور انجام نمی‌شود، مسلماً نتیجه مناسب را به همراه نخواهد داشت.

به عنوان مثال، می‌توان شرایط کارگران بخش ماهیگیری در سه کشور فرانسه، بریتانیا و تایلند را با یکدیگر مقایسه نمود. این سه کشور تقریباً در یک برهه زمانی اقدام به تصویب کنوانسیون ۱۸۸ نموده‌اند. با وجود اینکه بهبود وضعیت معیشتی و درآمد ماهیگیران در انگلیس و فرانسه قابل مشاهده می‌باشد، چنین پیشرفتی برای ماهیگیران تایلندی رخ نداده است. این مسئله به خودی خود ناقض کارآیی کنوانسیون نمی‌باشد، بلکه باید عدم دستیابی به نتیجه مورد نظر را در مواردی همچون عدم رغبت دولت مرکزی تایلند برای اجرای کامل مفاد کنوانسیون جستجو نمود.

۴. بررسی و تحلیل استانداردهای بین‌المللی کار در حمایت از حقوق ماهیگیران

اسنادی که در این بخش مورد بررسی قرار خواهند گرفت، همگی در جهت ارتقای حقوق ماهیگیران گام برداشته‌اند؛ از نخستین تلاش‌ها در کنوانسیون ۱۱۲ تا جامع‌ترین آن‌ها در کنوانسیون ۱۸۸. هدف استانداردهای جدید تأکید بر روی سلامتی و ایمنی شغلی و بیمه تأمین اجتماعی است و از تمامی ماهیگیرانی که بر روی شناورهای بزرگ یا کوچک فعالیت می‌کنند، حمایت به عمل می‌آورد. استانداردهای جامع جدید در ارتباط با کار در بخش ماهیگیری سعی دارد قوانین کار ILO را با مواردی که مورد نظر دیگر سازمان‌های بین‌المللی در ارتباط با ماهیگیری و فعالیت شناورهای صیادی است، منطبق سازد. سازمان بین‌المللی کار معتقد است که این کار منجر به درک روشن استانداردها می‌شود و قبول شرایط را برای صاحبان شناورهای ماهیگیری و افرادی که بر روی شناورهای ماهیگیری کار می‌کنند، آسان‌تر می‌نماید.

1. MacNaughton

۴-۱. بررسی و تحلیل قواعد کنوانسیون شماره ۱۱۲ (کنوانسیون راجع به حداقل سن ماهیگیران)

چهل و سومین نشست کنفرانس عمومی ILO در ۳ ژوئن ۱۹۵۹ توسط هیئت حاکمه دفتر بین‌المللی کار در ژنو تشکیل شد. هدف این کنفرانس رسیدن به توافق در خصوص حداقل سن برای پذیرش اشتغال به عنوان ماهیگیر، عنوان شده بود. حاصل کار این نشست کنوانسیون حداقل سن (ماهیگیران) بود که نوزدهم همان ماه از سوی ILO تصویب گردید.

این کنوانسیون دارای ۱۲ ماده می‌باشد. در ابتدا، چارچوب کنوانسیون مشخص شده و با ارائه مصادیق به تعریف اصطلاح کشتی ماهیگیری^۱ می‌پردازد. ماده دوم به کارگیری کودکان زیر ۱۵ سال را در کشتی‌های ماهیگیری ممنوع می‌داند، البته این ممنوعیت مطلق نبوده و در صورتی فعالیت کودکان به گونه‌ای نباشد که به حضور آن‌ها در مدرسه لطمه وارد کند و یا برای سلامتی یا رشد طبیعی آن‌ها مضر تلقی گردد، مشروط به اینکه فعالیت آن‌ها برای سود تجاری در نظر گرفته نشود، با در نظر گرفتن همه این شروط، کودکان امکان فعالیت در کشتی‌های ماهیگیر را پیدا می‌کنند (بلتون^۲، ۲۰۱۹: ۲).

کنوانسیون ۱۱۲ زمانی تصویب شد که هنوز مفهوم منطقه انحصاری-اقتصادی (EEZ)^۳ توسعه نیافته بود. این منطقه حاصل کنوانسیون ۱۹۸۲ سازمان ملل متحد راجع به حقوق دریاهای^۴ می‌باشد. منطقه انحصاری-اقتصادی بخشی از دریا در آن سوی آب‌های سرزمینی و منطقه مجاور آن است که حداکثر تا دو برابر عمق دریایی از ساحل ادامه پیدا می‌کند و دولت ساحلی از برخی حقوق حاکمیتی در آن برخوردار است (والاس، ۱۳۸۲: ۴۲۱). ماهیگیری دریایی پس از تدوین این مفهوم به طور عمده تحت تأثیر آن قرار گرفت.

دولت ساحلی مالک منابع منطقه انحصاری-اقتصادی نیست، بلکه مسئول حفظ آن‌هاست و می‌بایست میزان آبریزان مازاد بر صید خود را در اختیار کشورهای دیگر قرار دهد. همچنین، مسئولیت تنظیم مقررات ماهیگیری کشتی‌های خارجی را دارد و بایستی منافع دولت‌هایی را که اتباعشان به طور سنتی در این منطقه به صید مشغول بوده‌اند، در نظر گیرد (والاس، ۱۳۸۲: ۴۲۲). این الزام گاهاً می‌تواند منجر به سوءاستفاده از شرایط صید توسط اتباع کشورهای شود که به صورت سنتی مشغول به ماهیگیری در سواحل بوده‌اند. این افراد اقدام به گسترده نمودن منافع خود می‌نمایند و با القای این موضوع که سنت اتباع کشورشان در حال اجرا است و قواعد بین‌المللی شامل حال آنان نمی‌گردد، اقدام به سوءاستفاده از کارگران ماهیگیر خود می‌کنند.

1. Fishing Vessel
2. Belton
3. Exclusive Economic Zone (EEZ)
4. United Nations Convention on the Law of the Sea

ناوگان ماهیگیری کشورهای صنعتی حدود دوسوم صید دریایی جهان را در این منطقه انجام می‌دهند. در حالی که هیچ بحثی از چنین مفهومی در هیچ یک از کنوانسیون‌های سازمان بین‌المللی کار تا پیش از سال ۲۰۰۷، یعنی تصویب آخرین کنوانسیون شماره ۱۸۸، به میان نیامده است، این یکی از خلاءهای بزرگ کنوانسیون ۱۱۲ و سایر کنوانسیون‌های مصوب تا پیش از سال ۲۰۰۷ به شمار می‌آید (متیو، ۲۰۱۰: ۵).

مواردی مثل مطلق نبودن ممنوعیت به کارگیری کودکان در کشتی‌های ماهیگیری، عدم توجه به سایر شرایط مورد نیاز برای ارتقای کیفیت کار در کشتی ماهیگیری، عدم توجه به نیازهای اولیه ماهیگیر مثل خوراک، پوشاک، اسکان، امنیت شغلی، بهداشت و... همگی منجر شده تا این کنوانسیون نتواند به نحو مقتضی نیازهای ماهیگیران برای تحقق «کار شایسته» را برطرف کند. خلاءای که در زمره منطقه انحصاری و اقتصادی وجود داشت نیز ماهیگیران را در معرض انواع سوءاستفاده‌ها و بهره‌کشی‌ها قرار داده بود. تمامی این موارد از نقاط ضعف این کنوانسیون به شمار می‌روند.

استانداردهای کار در بخش ماهیگیری تا زمان تصویب کنوانسیون ۱۸۸ در سال ۲۰۰۷، دو نوع بودند: استانداردهایی که برای همه کشتی‌های ماهیگیری تجاری دریایی اعمال می‌شد و استانداردهایی که دسته خاصی از کشتی‌های ماهیگیری را مستثنی می‌کرد. تا پیش از سال ۲۰۰۷، تنها استاندارد کار در ماهیگیری که برای همه کشتی‌های ماهیگیری دریایی اعمال می‌شد، کنوانسیون حداقل سن ماهیگیران (شماره ۱۱۲) بود که حداقل سن را برای ماهیگیری ۱۴ سال تعیین می‌کرد. این مورد یکی از مهم‌ترین نقاط قوت این کنوانسیون می‌باشد که جای خالی سایر شرایط را تا حدودی می‌توانست پر نماید، اما لزوماً باعث چشم‌پوشی از نبود سایر مقررات نمی‌گشت.

۲-۴. بررسی و تحلیل قواعد کنوانسیون شماره ۱۱۴ (کنوانسیون راجع به موافقتنامه ماهیگیری)

در چهل و سومین نشست کنفرانس عمومی سازمان بین‌المللی کار در ژوئن ۱۹۵۹، علاوه بر بحث پیرامون حداقل سن برای پذیرش اشتغال به ماهیگیری، تلاش‌هایی صورت گرفت تا در بین ماهیگیران و کارفرمایان همانند سایر مشاغل قرارداد کاری تدوین گردد. کنوانسیون ۱۱۴ شرایط کلی چنین قراردادی را در ۲۰ ماده تشریح می‌کند. تمام افرادی که در کشتی ماهیگیری مشغول به کار هستند و یا اسم آن‌ها در لیست خدمه کشتی ثبت شده است، اشخاصی هستند که تحت شمول این کنوانسیون قرار می‌گیرند.

بر اساس این کنوانسیون، مفاد موافقتنامه باید هم توسط مالک کشتی ماهیگیری یا نماینده مجاز او و هم توسط ماهیگیر امضاء شود. تسهیلات معقول برای بررسی مفاد قرارداد قبل از امضای آن باید در اختیار صیاد و حسب مورد به مشاور وی نیز داده شود. لازم به ذکر است که بر اساس ماده ۳ کنوانسیون ۱۱۴، مفاد موافقتنامه و شرایط امضاء آن باید بر اساس قانون ملی صورت بگیرد، به گونه‌ای که امکان نظارت کافی توسط مقام دولتی صلاحیتدار تضمین گردد؛ در این راستا، ممکن است قانون ملی تشریفات و تدابیر بیشتری در رابطه با تکمیل موافقتنامه را نیاز بداند که باید از طرف مالک کشتی ماهیگیری و ماهیگیر در قرارداد فی‌مابینشان لحاظ گردد.

این کنوانسیون نقطه عطفی در نظام‌مند کردن فعالیت ماهیگیران بوده است، اما با دقت در مفاد آن متوجه مسائلی می‌شویم که به همه ابعاد کار ماهیگیران توجه کافی نشده است؛ به عنوان مثال، یکی از مواردی که بدان توجه کافی نشده است، شرایط بیمه و سلامت شغلی ماهیگیران و مسئله ماهیگیران مهاجر می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد با وجود الزامی که کارفرما برای تدوین موافقتنامه کاری با ماهیگیر دارد، اغلب ماهیگیران مهاجر یا از قرارداد بی‌بهره‌اند یا اینکه اکثراً به دلیل ناآگاهی از زبان کشور محل فعالیت، در دام قراردادهای ناعادلانه گرفتار می‌شوند.

ماهیگیران مهاجر ممکن است به صورت داوطلبانه یا اجباری برای اشتغال غیرقانونی قاچاق شوند؛ در این صورت، ویزای مورد تأیید کشور محل فعالیت را ندارند و بدون مدارک قانونی، تدوین قرارداد کاری برای آن‌ها امکان‌پذیر نیست. بسیاری از افرادی که قاچاق می‌شوند، به کار اجباری در کشتی‌های ماهیگیری مجبور می‌گردند. برخی دیگر نیز عمدتاً به دلیل نداشتن مجوز کار به سمت آژانس‌های اشتغال خصوصی جذب می‌شوند. این آژانس‌ها با سوءاستفاده از اجمال مفاد مقررات کنوانسیون ۱۱۴، راه استخدام متقلبانه را برای کارگران مهاجر هموار می‌کنند (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۱۷: ۱۰).

کنوانسیون ۱۱۴ گامی بلند در جهت تدوین موافقتنامه کاری ماهیگیران به شمار می‌رود، اما همانگونه که ذکر شد، مسائلی از قبیل مشکلات کارگران مهاجر در تدوین قرارداد کاری همچنان موضوعی لاینحل باقی می‌ماند. کنوانسیون ۱۸۸ در تدوین مقررات مربوط به ماهیگیران، دید جامع‌تری را نسبت به کنوانسیون‌های گذشته به کار برده و خلاءهای این چنینی آن‌ها را تکمیل نموده است. کنوانسیون ۱۸۸ در ماده ۲۲ خود به معرفی و قاعده‌مند کردن هرگونه آژانس و بنگاه استخدام خصوصی می‌پردازد تا ضمن سامان بخشیدن به فعالیت‌های آن‌ها، به مسائلی از قبیل سوءاستفاده این آژانس‌ها از کارگران مهاجر پایان دهد (آی سی اف، ۲۰۰۷: ۴۹).

۳-۴. بررسی و تحلیل قواعد کنوانسیون شماره ۱۸۸ (کنوانسیون راجع به کار در بخش ماهیگیری)

در سال ۲۰۰۲، ILO تلاش خود را در زمینه تدوین استانداردهای بین المللی کامل و به روز برای بخش ماهیگیری آغاز کرد تا بتواند از صیادان در مقیاس جهانی حمایت مناسب کند. هدف کنوانسیون کار در بخش ماهیگیری، ۲۰۰۷ (شماره ۱۸۸) این است که ماهیگیران از حداقل شرایط مناسب کار در کشتی های ماهیگیری، شرایط خدمات، محل اقامت و غذا، بهداشت و ایمنی شغلی، مراقبت های پزشکی و امنیت اجتماعی برخوردار گردند.

کنوانسیون شماره ۱۸۸ از نظر ساختاری به ۳ جزء مقدمه، مواد و ضوابط تقسیم می گردد. مقدمه مبانی کنوانسیون، رابطه آن با سایر کنوانسیون ها، جزئیات تصویب و عنوان آن را بیان می کند. بخش مربوط به مواد شامل ۵۴ ماده می باشد که الزامات و استانداردهایی را که باید تحت کنوانسیون اجرا گردند، بیان می کند؛ این مواد در ۹ قسمت گروه بندی و بیان شده اند:

- قسمت اول مربوط به تعاریف و دامنه است. سایر موادی که با این موضوعات ارتباط دارند، نیز در این بخش آمده اند؛ از جمله مقررات مربوط به استثنای احتمالی برخی ماهیگیران و کشتی ها، و همچنین، انواع موادی که نشان دهنده شرایط انعطاف پذیر کنوانسیون برای کشورهای تصویب کننده می باشد، مانند امکان اجرای تدریجی برخی از مفاد کنوانسیون تحت شرایط خاص یا اجازه حذف احتمالی دسته هایی محدود از ماهیگیران و کشتی ها.^۱

- قسمت دوم مربوط به اصول کلی است و شامل موادی است که به الزام اعضا برای اجرا کنوانسیون مربوط می شوند. سایر مواردی که در این بخش ذکر شده اند، عبارتند از: مشخص نمودن مرجع صالح و هماهنگ کننده و همچنین، مسئولیت صاحبان کشتی های ماهیگیری، قایقران و ماهیگیران.^۲

- قسمت سوم مربوط به حداقل الزامات کار در کشتی های ماهیگیری است. این شامل موادی است که به حداقل سن و معاینه پزشکی می پردازند.^۳

- قسمت چهارم مربوط به شرایط خدمات است. این قسمت شامل موادی می باشد که به نیروی انسانی، ساعات استراحت، لیست خدمه، توافقتنامه کاری ماهیگیر، بازگشت به کشور، شرایط استخدام و نحوه پرداخت دستمزد ماهیگیران می پردازد.^۴

- قسمت پنجم مربوط به محل اقامت و غذا است.^۵

۱. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۵ تا ۱

۲. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۶ تا ۸

۳. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۹ تا ۱۲

۴. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۱۳ تا ۲۴

۵. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۲۵ تا ۲۸

- قسمت ششم مربوط به مراقبت‌های پزشکی، حفاظت از سلامت و امنیت اجتماعی است که شامل موادی است که به مراقبت‌های پزشکی، ایمنی و بهداشت شغلی، پیشگیری از حوادث، امنیت اجتماعی، محافظت در مورد بیماری و آسیب یا مرگ ناشی از کار می‌پردازند.^۱

- قسمت هفتم مربوط به انطباق و اجرا است. این بخش مربوط به مسئولیت‌های کشورهای پرچم و بازرسی از کشتی‌های ماهیگیری خارجی توسط کشورهای بندر است.^۲

- قسمت هشتم مربوط به ابزار اصلاح ضمایم کنوانسیون است.^۳

- قسمت نهم مربوط به «مقررات نهایی» است که شامل مواد در رابطه با نحوه تصویب، انصراف و تجدیدنظر می‌باشد.^۴

در قسمت‌های ۱ تا ۶ موادی وجود دارد که به طور کلی در مورد همه کشتی‌های ماهیگیری اعمال می‌شود. کنوانسیون شماره ۱۸۸ شامل مقرراتی در مورد حداقل الزامات کار در کشتی‌های ماهیگیری، استانداردهای اسکان و از همه مهمتر، تضمین ایمنی و سلامت شغلی ماهیگیران است. مهم‌ترین تغییراتی که این کنوانسیون ایجاد کرده است، حداقل الزامات مربوط به سن ماهیگیران و معاینه پزشکی اجباری است. مقامات ملی موظفند رویه‌هایی را از طریق قوانین و مقررات در مورد نحوه انجام معاینات پزشکی و نحوه صدور گواهی‌ها تعیین کنند (کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۱۵ تا ۱۸).

در قسمت پنجم کنوانسیون که به غذا و اسکان اختصاص داده شده است، موارد لازم و مناسبی برای حفظ حقوق و ماهیگیری و ارتقای کیفیت کار وی بیان شده است. الزام به داشتن محل اختصاصی راحت و بدون سروصدا برای استراحت، تهویه و امکانات بهداشتی مناسب همگی در این کنوانسیون بیان شده‌اند. به طور قطع، تحقق این موارد شرط اصلی تحقق کار شایسته به شمار می‌آید، ولی این سؤال و چالش در پیش رو وجود دارد که تمهید امکانات این‌چنینی تا چه حد توسط شناورهای ماهیگیری امکان‌پذیر است؟ آیا شناورهای خرد قادر به تحقق چنین شرایطی برای کارگران خود خواهند بود؟ مسلماً این امکان برای همه مالکان کشتی‌های ماهیگیری وجود ندارد و سازمان بین‌المللی کار هم امکان تأمین منابع مالی لازم برای تحقق چنین امری را ندارد. به نظر می‌رسد بهترین تصمیم در این باره الزام دولت‌ها به کمک و همراهی ماهیگیران و کارفرمایان آن‌ها است که مسلماً با دشواری‌های متعددی روبه‌رو خواهد بود.

ماده ۲۲ کنوانسیون به مسائل مربوط به بنگاه‌ها و آژانس‌های استخدام خصوصی می‌پردازد. همانطور که قبلاً اشاره شد، امکان استخدام متقلبانه با سوءاستفاده از مفاد کنوانسیون یکی از

۱. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۲۹ تا ۳۹

۲. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۴۰ تا ۴۴

۳. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: ماده ۴۵

۴. کنوانسیون ۱۸۸، ۲۰۰۷: مواد ۴۶ تا ۵۴

نواقص کنوانسیون ۱۱۴ به شمار می‌آید. آژانس‌های استخدام خصوصی با تفسیری که از مفاد قرارداد کاری ارائه می‌نمودند، افراد بسیاری را در شرایط ناعادلانه به اشتغال در کشتی‌های ماهیگیری وا می‌داشتند. البته، سازمان بین‌المللی کار قبل‌تر و در سال ۱۹۹۷ به این موضوع پی برده بود، چراکه چنین مسئله‌ای امری شایع در تمامی قراردادهای کار محسوب می‌شود و تنها مختص به بخش ماهیگیری نمی‌باشد. بنابراین، سازمان بین‌المللی کار در این سال اقدام به تصویب کنوانسیون آژانس‌های استخدام خصوصی (شماره ۱۸۱)^۱ می‌نماید. این کنوانسیون مسئولیت‌های خاصی را برای مؤسسات کاریابی خصوصی در نظر گرفته است و بر اساس ماده ۲۲ کنوانسیون ۱۸۸، کشورهایی که کنوانسیون مزبور را تصویب کرده‌اند، می‌توانند این موارد مازاد را هم از مؤسسات کاریابی خصوصی خود طلب کنند (آی سی اس اف^۲، ۲۰۰۶: ۱۴).

کنوانسیون ۱۸۸ ابتدا، در بند (ک) ماده ۱ خود «خدمات استخدام»^۳ را تعریف می‌کند، سپس در ماده ۲۲، قواعدی را برای مؤسسات خصوصی‌ای که به چنین فعالیتی اشتغال دارند، ذکر می‌کند. بند ۲ ماده ۲۲ مقرر می‌دارد: «هر سرویس خصوصی ارائه‌دهنده استخدام و استقرار ماهیگرانی که در قلمرو یک عضو فعالیت می‌کنند، این کار را باید مطابق با سیستم استاندارد صدور مجوز یا صدور گواهینامه یا شکل دیگری از مقررات انجام دهد که فقط پس از مشاوره، ایجاد، نگهداری یا اصلاح می‌شود».

بر اساس بند ۳ این ماده باید تدابیری اندیشیده شود تا هیچ هزینه‌ای برای استخدام و استقرار به طور مستقیم یا غیرمستقیم برعهده‌ی ماهیگیر نباشد. این ماده یکی از مواردی است که می‌توان تلاش تدوینگران کنوانسیون را برای نزدیک‌تر نمودن شرایط کار ماهیگیر به کار شایسته مشاهده نمود، اما در عمل مفاد این ماده هنوز هم در اکثر کشورهای مهاجرپذیر انجام نمی‌گردد. دولت‌ها باید شرایطی را فراهم آورند که در صورت نقض قوانین یا مقررات مربوط، هرگونه مجوز یا گواهینامه خدمات استخدام یا کارگزینی خصوصی به حالت تعلیق درآمد یا پس گرفته شود. به علاوه، هر گونه مکانیسمی نظیر ضبط اصل اوراق هویتی ماهیگیران، که آژانس‌های خصوصی برای اجبار ماهیگیران به ادامه‌ی فعالیت به کار می‌بردند نیز ممنوع اعلام گردیده است. همچنین، ماده ۲۴ دریافت هرگونه هزینه‌ای برای انتقال دستمزد ماهیگیر به خانواده‌اش را ممنوع کرده است. سابقاً، این کار توسط کاریابی‌ها و با کسر بخشی از حقوق ماهیگیر انجام می‌شد (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۱۵: ۴۱).

1. Private Employment Agencies Convention, 1997 (No. 181)

2. International Collective in Support of Fish Workers (ICSF)

۳. خدمات استخدام و استقرار به معنای هر شخص، شرکت، موسسه، آژانس یا سازمان دیگری در بخش دولتی یا خصوصی است که به استخدام ماهیگیران از طرف کارفرمایان یا قرار دادن ماهیگیران در اختیار دارندگان کشتی ماهیگیری، مشغول است.

یکی دیگر از نواقص کنوانسیون‌های پیشین عدم الزام کارفرما به ارائه آموزش کافی به ماهیگیر پیش از عزیمت به سوی دریا بود. با وجود اینکه در کنوانسیون ۱۸۸ به طور صریح گنجاندن شرط آموزش در قرارداد کاری ماهیگیر ذکر نشده است، اما در ماده ۳۲ این کنوانسیون کارفرما ملزم می‌باشد تا آموزشات ایمنی مقدماتی را که توسط مقام صالح تأیید شده، برای کارگران برگزار کند. مقامات صالح می‌توانند برای کارگرانی که دانش و تجربه‌ی معادل در این زمینه از خود نشان داده‌اند، معافیت‌نامه کتبی صادر کنند. در هر صورت، بهتر بود که شرط آموزش اجباری در کنوانسیون قید می‌گردید تا راه را برای هر گونه سوء تفسیر از جانب کارفرمایان سد می‌نمود.

در مجموع، این کنوانسیون تمام تلاش خود را به کار گرفته است تا خلاءهای قانونی پیشین در حمایت از حقوق ماهیگیران را جبران نماید و با ارائه‌ی استانداردهای جامع و به‌روز، حقوق ماهیگیران را تا حد امکان تضمین نماید. این استانداردها با توجه به شرایط دولت‌ها و مالکان شناورهای صیادی، برخی حداقل‌ها را برای تحقق حقوق ماهیگیران در نظر گرفته‌اند؛ اما همانگونه که پیش‌تر بیان شد، از تحقق حداقل‌ها تا تحقق کار شایسته فاصله معناداری وجود دارد و این امر که همین حداقل‌ها هم در عمل اجرا نمی‌گردد، قابل چشم‌پوشی نیست.

با این حال، گروه بین‌المللی در حمایت از کارگران ماهیگیری (ICSF)^۱ معتقد است که تصویب کنوانسیون کار در ماهیگیری ILO گامی حیاتی برای بهبود حقوق استخدامی در این صنعت خواهد بود. توسعه استانداردهای کار در درازمدت، به نفع صنعت ماهیگیری است و تصادفات ناشی از خستگی در دریا را کاهش می‌دهد. قواعد بهبودیافته کار به استانداردسازی استخدام اعضای خدمه کمک می‌کند که این عامل مهمی در کاهش کار اجباری و قاچاق انسان می‌باشد (زمیل^۲، ۲۰۱۹: ۳۵). در صورتی که سازمان بین‌المللی کار و ماهیگیران موفق گردند تا دولت‌ها و کارفرمایان را به اجرای کامل مفاد این کنوانسیون وادار کنند، این امید وجود خواهد داشت که در آینده ماهیگیران بتوانند در شرایطی به فعالیت بپردازند که برای آن‌ها کار شایسته را تضمین می‌نماید.

۴-۴. بررسی و تحلیل قواعد توصیه‌نامه شماره ۱۹۹ (توصیه‌نامه راجع به کار در بخش ماهیگیری)

سال ۲۰۰۷ در نودوششمین جلسه کنفرانس عمومی ILO، با در نظر گرفتن نیاز به جایگزینی توصیه‌نامه‌های مختلف در ارتباط با ماهیگیران و به عنوان تکمیل‌کننده کنوانسیون کار در بخش ماهیگیری، اقدام به تصویب توصیه‌نامه شماره ۱۹۹ می‌نماید. این توصیه‌نامه شامل اطلاعات اضافی

1. International Collective in Support of Fish Workers (ICSF)
2. Zameel

با ماهیت فنی در راستای تکمیل مواد کنوانسیون است. از لحاظ ساختاری، اطلاعات در آن در پنج قسمت موجود است:

قسمت اول: شرایط کار در کشتی های ماهیگیری؛ قسمت دوم: شرایط خدمات؛ قسمت سوم: اسکان؛ قسمت چهارم: مراقبت های پزشکی، حفاظت از سلامت و امنیت اجتماعی و قسمت پنجم: مقررات دیگر. این توصیه نامه راهنمایی هایی را در مورد چگونگی اجرای مفاد کنوانسیون ۱۸۸ ارائه می دهد و توسط سازمان بین المللی کار به مقامات ذیصلاح بیش از صد کشور ارسال شده است تا بتوانند از استانداردهای و راهنمایی های آن استفاده کنند. توصیه نامه ها الزام آور نمی باشند و به همین دلیل نمی توان بابت عدم اجرای آن ها دولت ها و کارفرمایان را مواخذه کرد.

کنوانسیون ۱۸۸ و توصیه نامه ۱۹۹ یک ساختار سه لایه برای استثناء شدن از مفاد خود ارائه می دهند. در سطح اول، دسته بندی خاصی از کشتی های ماهیگیری در آب های دریایی و داخلی ممکن است مستثنی شوند. در سطح دوم، برخی از مقررات خاص کنوانسیون ممکن است تا زمانی که شرایط مساعد برای اجرای آن ها فراهم شود، معلق گردند؛ و در سطح سوم، مقررات شناخته شده برای همه شناورها اجرا می گردد مگر مواردی که شامل استانداردهای انعطاف پذیر بسته به اندازه کشتی ماهیگیری، منطقه و مدت عملیات ماهیگیری است (متیو^۱، ۲۰۱۰: ۶۸).

در این اسناد، برای اولین بار تعریف «ماهیگیر» شامل افرادی می شود که بر روی شناور ماهیگیری کار می کنند و پرداخت آنان بر اساس سهم صید می باشد. به علاوه، این نخستین بار است که استانداردهای مربوط به ایمنی شغلی و بهداشت و تامین اجتماعی برای ماهیگیران هم در کشتی های ماهیگیری بزرگ و هم کوچک مدنظر قرار داده می شوند. توجه به این استانداردها می تواند به بهبود شرایط زندگی و کار ماهیگیران در کشورهای مختلف کمک کند، اما این که تا چه حد اجرایی می شود، بسیار مهم است؛ چنین امری بیش از همه به اختیار و اهتمام دولت های عضو برای اجرای آن ها بستگی دارد. در برخی موارد، انعطاف پذیری زیادی که برای اجرای مفاد توصیه نامه و کنوانسیون ارائه شده است، بدون چارچوب زمانی معین بوده است؛ چنین امری می تواند زمینه اهمال کشورها در پایبندی به مقررات و تأخیر در اجرای آن ها را موجب شود. باید با نظارت دقیق در سطح ملی تلاش کرد تا اطمینان حاصل شود که چنین تأخیرهایی هرگز اتفاق نمی افتند (آی سی اس اف^۲، ۲۰۰۴: ۶).

باید تلاش شود تا اسناد حاضر از سطح ملی فراتر بروند تا امکان این که دسته های بیشتری از ماهیگیران تحت پوشش آن ها قرار گیرند، افزایش یابد. هرچند که عموم اسناد سازمان بین المللی کار از جمله کنوانسیون ۱۸۸ و توصیه نامه ۱۹۹ به صورت عام برای زنان و مردان تدوین شده اند، اما عموم دولت ها از اقرار به چنین امری شانه خالی می کنند؛ به خصوص در بخش ماهیگیری که

1. Mathew

2. International Collective in Support of Fish Workers (ICSF)

به طور سنتی مردان در آن به فعالیت می‌پرداختند و حتی در حال حاضر، تعداد زنان شاغل در این عرصه بسیار کم می‌باشد، اکثر دولت‌ها با سکوت خود از شناسایی زنان ماهیگیر سرباز می‌زنند. سازمان بین‌المللی کار باید با ارائه‌ی تفسیر واضح و اندیشیدن تدابیر نظارتی از بروز چنین مسئله‌ای جلوگیری کند (مارشکی^۱، ۲۰۱۶: ۴).

هدف کنوانسیون تحقق شرایط کار شایسته برای تمام ماهیگیران اعم از زن و یا مرد می‌باشد، ولی عدم اشاره مستقیم به آن متأسفانه منجر به نادیده گرفتن حقوق زنانی شده است که در این حرفه مشغول فعالیت می‌باشند. برای تحقق کار شایسته برای زنان ماهیگیر لازم است تا علاوه بر اشاره مستقیم به حقوق آن‌ها در کنوانسیون، تمهیداتی همچون مشخص نمودن ظرفیت مشخص برای استخدام زنان ماهیگیر در شناورهای صیادی نیز اندیشیده شود.

لازم به ذکر است که از سال ۲۰۰۷ تا به الان زمان زیادی سپری شده است و ماهیگیران در معرض انواع شرایط دشوار قرار گرفته‌اند که این اسناد برای آن‌ها راه‌حلی را پیشنهاد نمی‌کند. تغییرات شدید آب‌وهوایی و کمتر شدن آبیان موجود در دریاها منجر شده تا شناورها زمان بیشتری را در دریا سپری کنند و نقاط دورافتاده‌تر را در جستجوی ماهی بپیمایند. برای اینکه چنین ماهیگیری احساس کند که همچنان با شایستگی با او برخورد می‌شود، لازم است مزایایی بیش از آنچه که در کنوانسیون ذکر شده، به او تعلق گیرد.

۵. راهکارهای ارتقاء حقوق ماهیگیران

مهم‌ترین گام برای ارتقاء حقوق ماهیگیران، افزایش آگاهی آنان در مورد حقوق خود می‌باشد. لازم است قوانین و استانداردهای موجود در کنوانسیون ۱۸۸ و ۱۹۹ برای آن‌ها توضیح داده شود. روشن شدن هدف، دامنه و محتوای کنوانسیون و توصیه‌نامه نقش مهمی در جلب نظر مساعد ماهیگیران و مالکان کشتی‌های ماهیگیری به آن ایفاء خواهد کرد و منجر به پایبندی بیشتر هر سه دسته دولت، کارفرمایان و کارگران به استانداردها خواهد شد.

انتشار و ترویج استفاده از ابزارهای موجود همچون گروه‌های راهنما، مطالب تبلیغاتی، دوره‌های آموزشی و کمک به توسعه ابزارهای جدید مثل سیستم نظارتی ماهواره‌ای، کمک به کشورهای عضو در انجام بررسی‌های آماری برای بدست آوردن داده‌های دقیق و مقایسه عملکرد آن‌ها در اجرای مقررات کنوانسیون، از دیگر راهکارهایی است که در طولانی‌مدت با حفظ حقوق ماهیگیران، زمینه بهبود و ارتقاء شرایط آنان را فراهم می‌آورد (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۱۰: ۳۴).

در نظر گرفتن مفاد کنوانسیون ۱۸۸ و توصیه‌نامه ۱۹۹ به کشورها کمک می‌کند تا ابزارهایی را برای ارتقاء شرایط کار ماهیگیران ایجاد کنند. ILO می‌تواند زمینه را برای تبادل تجربیات و شیوه‌های خوب در میان اعضا کنوانسیون تسهیل کند. ILO کشورهایایی که تبحر خاصی در

1. Marschke

موضوعات تحت پوشش کنوانسیون دارند را با کشورهایی که در آن زمینه‌ها به دنبال کمک هستند، متصل می‌گرداند (سازمان بین‌المللی کار، ۲۰۱۶: ۲۷).

تصویب کنوانسیون ۱۸۸ توسط یک کشور به ILO امکان آن را می‌دهد تا برای ارتقاء حقوق ماهیگیران به مقامات داخلی آن کشور فشار بیاورد. کشورها ملزم می‌شوند تا قوانین و مقررات ملی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند و منابع انسانی و مالی مورد نیاز برای بررسی و بازنگری و اجرای قوانین ملی را به بخش مربوط اختصاص دهند.

ILO به عنوان نهاد متولی تصویب استانداردهای کار در بخش ماهیگیری نقش مهمی در ارتقاء حقوق ماهیگیران ایفاء کرده است. این سازمان سعی می‌کند تا با تقویت وب‌سایت خود، منبع بهتری برای کسانی باشد که به دنبال ترویج و اجرای این استانداردها هستند؛ همچنین، مرکزی برای پاسخ به درخواست نظریات تفسیری مرتبط با کنوانسیون و توصیه‌نامه تعیین کرده است. این مرکز با انتشار پرسش‌ها و پاسخ‌های مرتبط باعث آگاهی بیشتر در مورد مفاد کنوانسیون و توصیه‌نامه می‌شود.

ترتیب دادن جلسات منطقه‌ای سازمان‌دهی شده توسط دفتر سازمان بین‌المللی کار، زمینه را برای همکاری و مشارکت کشورهای عضو با یکدیگر فراهم می‌کند. چنین تعاملاتی می‌تواند نقش مثبتی در ارتقاء حقوق کار در بین ماهیگیران یک منطقه داشته باشد. مسماً پیش‌قدم شدن یک کشور در تصویب و اجرای کنوانسیون منجر به تشویق کشورهای همجوار برای در پیش گرفتن رویه مشابه می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

تلاش‌های مکرر ILO برای قاعده‌مند کردن شرایط کارگران شاغل در بخش ماهیگیری به تدریج و در کنوانسیون ۱۸۸ به ثمر نشست. این کنوانسیون تمامی جوانب از جمله حداقل شرایط مناسب کار در کشتی‌های ماهیگیری، شرایط خدمات، محل اقامت و غذا، بهداشت و ایمنی شغلی، مراقبت‌های پزشکی و امنیت اجتماعی را مورد توجه قرار می‌دهد. هدف از وضع این استانداردها باید ایجاد شرایطی باشد تا در بستر آن، امکان «کار شایسته» برای تمامی افراد مشغول به حرفه ماهیگیری فراهم گردد. مسلماً تعیین حداقل سن ۱۵ سال یا انعقاد قرارداد کاری با حداقلی‌ترین حقوق و مزایا یا تأمین جای خواب و خورد و خوراک در ابتدایی‌ترین شرایط، تا تحقق کار شایسته فاصله زیادی داد.

کار شایسته تنها تحقق حداقل حقوق و امکانات و فقدان سوءاستفاده‌های رفتاری نمی‌باشد، بلکه منظور کاری است مولد با درآمد عادلانه که امکان رشد فردی و اجتماعی برای افراد و خانواده‌های تحت پوشش آن‌ها را فراهم آورد. کنوانسیون ۱۸۸ مجموعه‌ای از حداقل شرایط و استانداردها را ارائه می‌کند. تدوینگران کنوانسیون ۱۸۸ به این مهم توجه داشته‌اند که مسلماً برخی

کشورها از تحقق این حداقل‌های ارائه‌شده هم عاجزند؛ لذا، تمهیداتی همچون ارائه کمک‌های فنی و مالی را برای چنین کشورهایی در نظر گرفته‌اند. اما با این وجود، نتیجه‌بخش بودن کنوانسیون و تضمین بهبود کیفیت معیشت صیادان در گرو اهتمام دولتمردان کشورها برای اجرای کامل مفاد کنوانسیون می‌باشد.

با وجود این که کنوانسیون ۱۸۸ کامل‌ترین سند در تضمین حقوق ماهیگیران است، ولی با توجه به گسترگی نیازهای این قشر، امکان دارد باز هم تا تحقق شرایط کار شایسته برای آن‌ها فاصله زیادی داشته باشد. به علاوه، همین استانداردهای موجود نیز از سوی بسیاری از دولت‌ها رعایت نمی‌گردند، چرا که دولت‌ها با توجه به قوانین موضوعه‌ی داخلی خودشان و با توجه به شرایط و اوضاع و احوال سیاسی ممکن است اقدام به تصویب کنوانسیون نکنند. توصیه‌نامه نیز از آنجا که قدرت اجرایی ضعیفی دارد، وافی نیاز کارگران نمی‌باشد. فلذا، مقراتی باید وجود داشته باشد که دارای ضمانت اجرای مناسب باشد که قبول و اجرای شرایط را برای صاحبان کشتی‌های ماهیگیری، دولت‌ها و افرادی که بر روی شناورهای ماهیگیری کار می‌کنند، آسان‌تر بنمایند.

در چنین مواردی، ILO تأکید می‌کند که همواره مهمترین گام برای ارتقاء حقوق ماهیگیران، افزایش آگاهی آنان در مورد حقوق خود می‌باشد. در صورتی که ماهیگیران از حقوق خود آگاه باشند، راه را برای سوءاستفاده مالکان کشتی‌ها و قانون‌شکنی دولتمردان سد خواهند کرد و می‌توانند با هوشمندی حقوقی که مستحق آن هستند را از راهکارهای قانونی پیگیری کنند. در این راستا، شناخت مفاد کنوانسیون ۱۸۸ یکی از مؤثرترین راه‌ها برای حفظ حقوق کارگران شاغل در این عرصه می‌باشد. لازم است که دولت‌ها و کارفرمایان نیز در کنار کارگران از مزایای تحقق کار شایسته از منظر تصویب کنوانسیون آگاه گردند. مسلماً، بازدهی ماهیگیری که در شرایط مناسب و شایسته به فعالیت می‌پردازد، بسیار بیشتر از فردی خواهد بود که با خستگی جسمی و با انبوه نگرانی‌های مالی و امنیتی مشغول به فعالیت است.

منابع

- پایگاه اطلاع رسانی شیلات ایران. (۱۴۰۰). *استانداردهای قانون کار در بخش ماهیگیری*؛
In: <https://vista.ir/m/a/3srcb> (Accessed Mar.24, 2022)
- مارینا کاسپین. (۱۳۹۶). *کنوانسیون های دریانوردی*؛
In: <https://marinacaspian.com>. (Accessed Mar.15, 2022)
- والاس، ربکا (۱۳۸۲). *حقوق بین الملل*. مترجمان: سید قاسم زمانی و مهناز بهراملو. تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی.
- Alejandro J. Garcia Lozano, Jessica L. Decker Sparks, et al. (2022). "Decent Work in Fisheries: Current Trends and Key Considerations for Future Research and Policy", *Elsevier Journal (Marine Policy)*, no.136.
- Belton, B., Marschke, M., & Vandergeest, P. (2019). "Fisheries Development, Labour and Working Conditions on Myanmar's Marine Resource Frontier", *Journal of Rural Studies*.
- International Collective in Support of Fish workers (ICSF). (2007). "*ICSF Guidebook Understanding the Work in Fishing Convention*", India.
- International Collective in Support of Fish workers (ICSF). (2006). "*International Legal Instruments Relevant to Fisheries and Fishing Communities: A Handbook 2006*", India.
- International Collective in Support of Fish workers (ICSF). (2004). "*Fishing for Standards*", Administrator, (Accessed Sep. 12, 2021). In: <http://www.icsf.net>.
- International Labour Organization (ILO). (19 Jun 1959). "*Minimum Age (Fishermen) Convention*", (No. 112), Adoption: Geneva, 43rd ILC Session.
- International Labour Organization (ILO). (19 Jun 1959). "*Fishermen's Articles of Agreement Convention, 1959*" (No. 114), Adoption: Geneva, 43rd ILC Session.
- International Labour Organization (ILO). (14 Jun 2007). "*Work in Fishing Convention, (No. 188)*", Adoption: Geneva, 96th ILC Session.
- International Labour Organization (ILO). (14 Jun 2007). "*Work in Fishing Recommendation*", (No. 199), Adoption: Geneva, 96th ILC Session.
- International Labour Organization (ILO). (2016). "*Work in Fishing Convention and Recommendation, 2007. Action Plan 2011–2016*".
- International Labour Organization (ILO). (2015). "*Final Concept Note - the Second Regional Meeting on the Protection of Migrant ASEAN Review of 'Guidelines'*", Jakarta, Indonesia.
- International Labour Organization (ILO). (2019). "*The Rules of the Game*", Fourth edition.
- International Labour Organization (ILO). (2010). "*Handbook for Improving Living and Working Conditions on Board Fishing Vessels*".
- International Labour Organization (ILO). (2017). "*Decent Work for Migrant Fishers*"; Geneva, Switzerland.
- International Labour Organization (ILO). (2013). "*Decent Work Indicators: Guidelines for Producers and Users of Statistical and Legal Framework Indicators*".
- MacNaughton, G., & Frey, D. F. (2011). "*Decent Work for All: A Holistic Human Rights*", Law Rev; No.26.
- Marschke, M., & Vandergeest, P. (2016). "*Slavery Scandals: Unpacking Labour Challenges and Policy Responses Within the Off-shore Fisheries Sector*", Marine Policy.
- Mathew. S. (2010). "*From Informal 'Co-adventurers' to Formal Workers? ILO's Work in Fishing Convention, 2007*", Economic and Political Weekly, Vol. 45, No.5.
- Zameel, H. (2019). "*Towards Ratification and Implementation of ILO Work in Fishing Convention, 2007 in the Maldives*", The Maritime Commons: Digital Repository of the World Maritime University, Malmö, Sweden.